

Lagrådsremiss

Vissa förslag på assistansområdet

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 1 mars 2018

Ylva Johansson

Kjell Rempler
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att nya bestämmelser införs i socialförsäkringsbalken som upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela

1. ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet, och

2. föreskrifter om att assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

Det föreslås också en ny bestämmelse om att regeringen ska bemyndigas att

1. meddela föreskrifter om att kommunen ska ersätta en del av Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka på annat sätt än månadsvis, och

2. meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala dröjsmålsränta på en sådan skuld till Försäkringskassan.

Vidare föreslås att en ny bestämmelse införs i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Bestämmelsen innebär att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan om att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt LSS. Detta ska dock inte gälla om det är uppenbart obehövt att lämna sådan information.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	7
3	Ärendet och dess beredning	8
4	Bakgrund.....	8
4.1	Assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet.....	8
4.1.1	Det högre timbeloppet	8
4.1.2	Försäkringskassans övergång till efterskottsutbetalning	9
4.2	Kommunens informationskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	9
5	Utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet.....	11
5.1	Beräkning av ersättningen	11
5.2	Slutlig avstämning och kompletterande utbetalning.....	13
5.3	Avstämnings- och utbetalningsförfarandet.....	14
5.4	Kommunens betalningsskyldighet.....	15
6	Kommunens informationskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	17
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	21
8	Konsekvensbeskrivning	22
8.1	Utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet	22
8.2	Kommunens informationskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	23
9	Författningskommentar.....	24
9.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	24
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	26
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning.....	28
Bilaga 2	Lagförslag i promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning.....	29
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna till promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning.....	31
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Kommunens informationskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	32

Bilaga 5	Lagförslag i promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	33
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna till promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	34

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 11 a, 14 och 23 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.

11 a §¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

1. meddela ytterligare föreskrifter om *schablonbelopp för assistansersättningen enligt 11 § första stycket*, och

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § andra stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

1. meddela ytterligare föreskrifter om *sådana belopp som avses i 11 § första och andra styckena*, och

14 §

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet enligt 11 § andra stycket ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

23 §

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §.

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §. *Beloppet ska betalas månadsvis till Försäkringskassan, om inte annat*

¹ Senaste lydelse 2018:000.

följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av tredje stycket.

Kommunen ska månadsvis betala det angivna beloppet till Försäkringskassan. Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala

1. en del av ersättningen enligt 22 § på annat sätt än månadsvis, och

2. dröjsmålsränta på en skuld som avser betalningsskyldighet enligt 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 15 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 b §

En kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, ska utan dröjsmål informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt 9 § 1–10. Detta gäller dock inte om det är uppenbart obehövt att lämna sådan information.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

3 Ärendet och dess beredning

Den 14 november 2017 aviserade regeringen ett åtgärds paket på assistansområdet. Som en del i åtgärds paketet har regeringen den 18 januari 2018 beslutat propositionen Vissa förslag om personlig assistans (prop. 2017/18:78). Lagändringarna i propositionen har antagits av riksdagen och träder i kraft den 1 april 2018. I åtgärds paketet ingår även att lämna förslag som avser dels utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet, dels en förtydligad skyldighet för kommunen att informera den enskilde om insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Inom ramen för åtgärds paketet har en arbetsgrupp vid Socialdepartementet utarbetat promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning. I promemorian föreslås bestämmelser som innebär att en försäkrad som har beviljats assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet ska kunna fördela kostnaderna för personlig assistans över en avstämningstid. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2017/07389/FST).

Arbetsgruppen har vidare utarbetat promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. I promemorian föreslås att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt nämnda lag. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2017/07480/FST).

I denna lagrådsremiss behandlas de förslag som läggs fram i promemoriorna.

4 Bakgrund

4.1 Assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet

4.1.1 Det högre timbeloppet

Assistansersättning ersätts med ett schablonbelopp per assistanstimme. Beloppet fastställs årligen av regeringen. Om det finns särskilda skäl kan den enskilde beviljas ett högre timbelopp som överstiger det fastställda schablonbeloppet med högst 12 procent. De särskilda skälen för att beviljas ett högre timbelopp kan t.ex. vara högre kostnader på grund av att den försäkrade behöver en assistent med en speciell kompetens och där-

med högre lön, att den försäkrades funktionsnedsättning innebär ett behov av omfattande dubbelgång vid introduktion eller att assistansen till större delen ligger på obekvämt arbetstid. För att de särskilda skälen ska anses uppfylla är det individens behov som ska medföra att assistenten t.ex. behöver ha en speciell kompetens eller arbeta till större delen på obekvämt arbetstid (Försäkringskassans vägledning 2003:6 version 19 s. 147).

Ungefär 1500 personer har beviljats assistansersättning med ett högre timbelopp. De flesta som har assistansersättning har således det fastställda schablonbeloppet. De redovisar inga faktiska kostnader utan endast hur många timmar de förbrukat och som schablonbeloppet betalas ut för. Schablonbeloppet är 295 kronor och 40 öre per timme för år 2018 (SFS 2017:891).

4.1.2 Försäkringskassans övergång till efterskottsutbetalning

Assistansersättning betalas ut månadsvis i förskott eller efterskott (jfr 51 kap. 14 och 15 §§ socialförsäkringsbalken). Enligt 7 § förordningen (1993:1091) om assistansersättning ska den som har beviljats ersättning med ett högre timbelopp som betalas ut i förskott, redovisa samtliga kostnader för lämnad assistans i samband med slutavräkningen efter utgången av beviljandeperioden för assistansersättning. Den som har beviljats ersättning med ett högre timbelopp som betalas ut i efterskott, ska däremot redovisa samtliga kostnader månadsvis inför utbetalning.

Den 1 oktober 2016 övergick Försäkringskassan från förskottsutbetalning till efterskottsutbetalning av assistansersättning. Vid förskottsutbetalning ersattes den försäkrade med ett preliminärt beräknat timbelopp varje månad. I slutet av beviljandeperioden, som vanligtvis är sex månader, reglerades totalbeloppet utifrån de faktiska kostnader som den försäkrade hade haft under hela perioden. Rutinen innebar en möjlighet att fördela ersättning med högre belopp än schablonbeloppet över en längre tidsperiod än en månad. Vid efterskottsutbetalning är varje månadsutbetalning i stället definitiv, dvs. ingen reglering kan göras vid beviljandeperiodens slut. Kostnader som en enskild månad överstiger taket för det högre timbeloppet kan därmed inte ersättas, oavsett hur kostnaderna i övrigt fördelat sig under beviljandeperioden. Det medför en minskad flexibilitet och en sämre kostnadstäckning jämfört med tidigare.

4.2 Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Till kommunens uppgifter hör att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av personkretsen för lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och vilka deras behov av stöd och service

är, samt att verka för att de får sina behov tillgodosedda (15 § 1 och 2 LSS).

Socialstyrelsen och Försäkringskassan hade under 2017 ett uppdrag av regeringen att analysera om det fanns anledning att införa en skyldighet för Försäkringskassan att skyndsamt anmäla till kommunen när en person som har assistansersättning får rätten till ersättning indragen (S2016/07876/FST delvis). Socialstyrelsen fick samtidigt ett uppdrag att utreda behovet av en skyldighet för kommunen att, när en sådan anmälan mottagits, ta kontakt med den enskilde för att informera om möjligheterna att ansöka om insats enligt LSS. Myndigheterna skulle vid behov lämna författningsförslag.

Enligt myndigheternas återrapportering är Försäkringskassans skyldighet enligt 51 kap. 21 § socialförsäkringsbalken tillräcklig för att säkerställa att myndigheten underrättar kommunen om beslut om indragning av assistansersättning. Socialstyrelsen anser att nuvarande lagstiftning i LSS däremot inte kan anses tillräcklig för att säkerställa att enskilda som skulle behöva stöd från kommunen får det stöd de skulle ha rätt till. Socialstyrelsen föreslår därför att en ny paragraf ska införas i LSS som innebär att kommunen får en skyldighet att ta kontakt med den enskilde när kommunen har tagit emot ett beslut om indragning av assistansersättning från Försäkringskassan. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska en kommun som har mottagit ett beslut från Försäkringskassan om att en enskild inte längre har rätt till assistansersättning utan dröjsmål ta kontakt med den enskilde, om det inte är uppenbart obehövt, för att klarlägga om han eller hon vill ansöka om insatser enligt 9 § LSS.

Av Försäkringskassans rapport ”Avslag inom assistansersättningen” (Socialförsäkringsrapport 2017:8) framgår att en majoritet av dem som får avslag på sin ansökan om assistansersättning tillhör personkretsen för LSS. 2016 bedömdes ca 70 procent av dem som fick avslag tillhöra personkretsen. En klar majoritet av dem som får avslag på assistansersättning kan därmed förmodas ha rätt till insatser enligt LSS.

5 Utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet

5.1 Beräkning av ersättningen

Regeringens förslag: En bestämmelse i socialförsäkringsbalken ska upplysa om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet.

Regeringens bedömning: När assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet har betalats ut månadsvis i efterskott bör ersättningens storlek beräknas slutligt med hänsyn till hela den sammanhängande tidsperiod för vilken ersättning med högre belopp har beviljats. Tid efter utgången av beviljandeperioden för assistansersättning bör inte ingå i beräkningen.

En bestämmelse om beräkningen bör tas in i förordningen om assistansersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har några invändningar i sak mot förslaget eller bedömningen. *Försäkringskassan* har synpunkter på utformningen av förordningsregleringen och påpekar bl.a. att en försäkrad kan beviljas ersättning med flera olika högre belopp under en beviljandeperiod.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Merparten av de kvinnor och män, flickor och pojkar som beviljas assistansersättning får ersättning med schablonbeloppet. Enligt Försäkringskassans skrivelse till regeringen i juni 2015 (dnr S2015/04700/FST) utgör cirka tio procent av alla utbetalningar assistansersättning med ett högre belopp.

Som angetts ovan har Försäkringskassan infört en rutin med månadsvis efterskottsutbetalning av assistansersättning från och med den 1 oktober 2016. Rutinen omfattar även assistansberättigade med högre belopp, såvida de inte helt anställer sina personliga assistenter själva. Att ersättningen fastställs och betalas ut per månad får negativa ekonomiska konsekvenser för vissa försäkrade vars kostnader för personlig assistans varierar i storlek under tidsperioden med högre ersättning än schablonbeloppet. Av 51 kap. 11 § andra stycket socialförsäkringsbalken (SFB) följer nämligen att det månadsvis utbetalda beloppet inte får överstiga schablonbeloppet med mer än 12 procent. Högre kostnader än så under enskilda månader kan alltså inte ligga till grund för utbetalning av assistansersättning även om kostnaderna skulle vara lägre under andra månader. Vid forskottsutbetalning beräknas däremot assistansersättningens slutliga storlek med hänsyn till hela beviljandeperioden, dvs. som längst sex månader (jfr 51 kap. 9 och 15 §§ SFB).

En rutin med efterskottsutbetalning bör inte innebära försämringar för försäkrade som har beviljats assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet. Även i dessa fall bör det gå att fördela kostnaderna för personlig assistans över en avstämningstidsperiod. Är kostnaderna lägre en

månad, bör kostnaderna få vara högre en annan månad under tidsperioden och ändå ersättas med assistansersättning. Regeringen bedömer således att det bör införas en bestämmelse som innebär att assistansersättning som betalas i efterskott med högre belopp än schablonbeloppet ska beräknas slutligt med hänsyn till hela tidsperioden med högre ersättning. Bestämmelsen om beräkningen bör införas i förordningen (1993:1091) om assistansersättning. Som begränsning vid beräkningen följer av 51 kap. 11 § andra stycket SFB att ersättningen inte får överstiga schablonbeloppet med mer än 12 procent beräknat på samtliga beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats för under avstämningsperioden.

I de flesta fall gäller beslutet om rätt till högre timbelopp tills vidare. Det är därför nödvändigt att förordningsregleringen klargör vilken bortre tidsgräns som ska gälla vid beräkningen av ersättning med högre belopp. Enligt 51 kap. 9 § SFB ska assistansersättning beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, när den försäkrade har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring (beviljade assistanstimmar). Bestämmelsen avser den s.k. beviljandeperioden för assistansersättning. Enligt regeringens mening är det lämpligt att utgången av beviljandeperioden sätter den bortre tidsgräns som ska gälla vid avstämningen och beräkningen. I de flesta fall kommer därmed avstämningsperioden för högre ersättningsbelopp att sammanfalla med beviljandeperioden. Om ersättning med högre belopp endast har beviljats för en del eller delar av beviljandeperioden, bör avstämningen och beräkningen i stället avse varje sammanhängande period med rätt till högre ersättning under beviljandeperioden.

I huvudsak ligger socialförsäkringsområdet inom ramen för regeringens behörighet att meddela föreskrifter enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen (den s.k. restkompetensen). Regleringen på socialförsäkringsområdet finns emellertid till största delen i lag (SFB). Om riksdagen lagstiftar på området för regeringens restkompetens krävs att det framgår av lagregleringen var gränserna går för det "upplyfta" området och vilka föreskrifter regeringen fortfarande kan meddela med stöd av restkompetensen (se prop. 2008/09:200 s. 379). En upplysningsbestämmelse om detta behöver då införas i lagen.

Som angetts ovan avser regeringen att införa den nya beräkningsbestämmelsen i förordningen om assistansersättning. Den grundläggande regleringen om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet finns emellertid i 51 kap. 11 § andra stycket SFB. I SFB bör det därför tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet. En sådan upplysning finns redan i fråga om schablonbeloppet enligt 51 kap. 11 § första stycket SFB.

5.2 Slutlig avstämning och kompletterande utbetalning

Regeringens förslag: En bestämmelse i socialförsäkringsbalken ska upplysa om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska göras på annat sätt än månadsvis.

Regeringens bedömning: När assistansersättning har beviljats med högre belopp än schablonbeloppet och ersättningen har betalats ut månadsvis i efterskott bör Försäkringskassan göra en slutlig avstämning efter utgången av beviljandeperioden för assistansersättning.

Om ersättning med högre belopp än schablonbeloppet endast har beviljats för del eller delar av beviljandeperioden, bör Försäkringskassan i stället göra avstämningen efter utgången av varje sammanhängande tidsperiod med högre ersättning under beviljandeperioden.

Om avstämningen visar att assistansersättning för avstämningsperioden har lämnats med ett sammanlagt belopp som är lägre än summan av de godkända kostnaderna för lämnad assistans, bör Försäkringskassan göra en kompletterande utbetalning så att dessa kostnader ersätts.

Bestämmelser om avstämningen och utbetalningen bör tas in i förordningen om assistansersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har några invändningar i sak mot förslaget eller bedömningen. Några remissinstanser, bl.a. *Försäkringskassan*, har synpunkter på hur regleringen bör utformas på förordningsnivå.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det nya sättet för beräkning av assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet (se avsnitt 5.1) förutsätter att det görs en slutlig avstämning efter beviljandeperioden för assistansersättning. Om ersättning med högre belopp endast har beviljats för del eller delar av beviljandeperioden ska den slutliga avstämningen göras efter utgången av varje sammanhängande tidsperiod med rätt till högre ersättning under beviljandeperioden. Försäkringskassans skyldighet att göra en sådan avstämning bör framgå av förordningen (1993:1091) om assistansersättning.

Vid avstämningen bör summan av den försäkrades godkända kostnader för lämnad assistans under den aktuella perioden jämföras med det sammanlagda belopp som assistansersättning har lämnats med för samma period. Om avstämningen visar att assistansersättning för perioden har lämnats med ett sammanlagt belopp som är lägre än summan av de godkända kostnaderna för lämnad assistans, bör Försäkringskassan göra en kompletterande utbetalning. Genom utbetalningen bör den försäkrade få ersättning för sina godkända kostnader för assistans under perioden. Att utbetalningen inte får innebära att assistansersättning lämnas med ett belopp som överstiger schablonbeloppet med mer än 12 procent följer av 51 kap. 11 § andra stycket socialförsäkringsbalken (SFB).

Även Försäkringskassans skyldighet att göra en kompletterande utbetalning bör framgå av förordningen om assistansersättning. För att möjliggöra detta krävs en ändring i SFB. Av 51 kap. 14 § SFB följer nämligen att assistansersättning betalas ut månadsvis i efterskott. Den kompletterande utbetalningen görs inte månadsvis. Enligt regeringens mening bör det därför tas in en upplysning i 51 kap. 14 § SFB om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet ska göras på annat sätt än månadsvis. Innebörden av upplysningen är att en bit av det lagreglerade området lyfts ned till regeringens normgivningsnivå (jfr avsnitt 5.1 och prop. 2008/09:200 s. 379).

5.3 Avstämnings- och utbetalningsförfarandet

Regeringens bedömning: Bestämmelser om avstämnings- och utbetalningsförfarandet bör tas in i förordningen om assistansersättning.

Försäkringskassan bör bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om avstämnings- och utbetalningsförfarandet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot att bestämmelser om avstämnings- och utbetalningsförfarandet tas in i förordningen om assistansersättning. Några remissinstanser, bl.a. *Försäkringskassan*, har dock synpunkter på hur förordningsregleringen bör utformas. Ingen remissinstans har någon invändning mot att Försäkringskassan bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om avstämnings- och utbetalningsförfarandet.

Skälen för regeringens bedömning: Det är viktigt för den försäkrade att Försäkringskassans avstämning och utbetalning inte drar ut på tiden. Enligt regeringens bedömning bör därför vissa grundläggande bestämmelser om avstämnings- och utbetalningsförfarandet tas in i förordningen om assistansersättning.

Enligt 8 § förordningen (1993:1091) om assistansersättning får Försäkringskassan meddela föreskrifter om utbetalningsförfarande enligt 51 kap. 14 § socialförsäkringsbalken samt om utbetalnings- och avräkningsförfarande enligt 51 kap. 15 § samma balk. Enligt regeringens mening bör Försäkringskassan även bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om det avstämnings- och utbetalningsförfarande som nu avses.

5.4 Kommunens betalningsskyldighet

Regeringens förslag: Regeringen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om att kommunen ska ersätta en del av Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka på annat sätt än månadsvis.

Regeringen ska även bemyndigas att meddela föreskrifter om kommunens skyldighet att betala dröjsmålsränta på en sådan skuld som avses.

Regeringens bedömning: Bestämmelser om debiteringen och om skyldigheten att betala ränta bör tas in i förordningen om assistansersättning.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Endast en remissinstans, *Ockelbo kommun*, motsätter sig att kommunen ska ersätta Försäkringskassans kostnader för den del av den kompletterande utbetalningen som avser de 20 första assistanstimmarna per vecka. *Försäkringskassan* undrar hur den kompletterande debiteringen ska göras när den försäkrade har flyttat mellan kommuner under beviljandeperioden. Försäkringskassan och några kommuner har vidare synpunkter på hur förordningsregleringen bör utformas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Av 51 kap. 22 § socialförsäkringsbalken (SFB) framgår att kommunen ska ersätta Försäkringskassans kostnader för den försäkrades 20 första timmar med assistansersättning per vecka. Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala till Försäkringskassan. Om kommunen har betalat ett för högt belopp ska Försäkringskassan återbetala det (51 kap. 23 § SFB). Försäkringskassan kan debitera kommunen månadsvis i förskott eller efterskott.

Som framgår av avsnitt 5.2 avser regeringen att införa en reglering i förordningen (1993:1091) om assistansersättning som innebär att Försäkringskassan i vissa fall ska göra en kompletterande utbetalning av assistansersättning till den försäkrade efter utgången av en tidsperiod för vilken assistansersättning har beviljats med högre belopp än schablonbeloppet. Kommunens lagstadgade skyldighet att ersätta Försäkringskassans kostnader för de 20 första assistanstimmarna per vecka avser naturligtvis även den del av den kompletterande utbetalningen som är hänförlig till sådana timmar. Försäkringskassan måste därför ha möjlighet att debitera kommunen i samband med den kompletterande utbetalningen. Till skillnad från *Ockelbo kommun* anser regeringen inte att kommunerna bör undantas sitt kostnadsansvar i detta sammanhang.

Enligt 51 kap. 23 § SFB ska kommunen betala ersättningen till Försäkringskassan månadsvis. Det behövs således en lagändring som gör det möjligt för Försäkringskassan att debitera kommunen efter utgången av en period med högre ersättning, dvs. på annat sätt än månadsvis. Den materiella regleringen om slutdebiteringen bör dock finnas i anslutning till regleringen om den kompletterande utbetalningen, dvs. i förordningen om assistansersättning. Regeringen föreslår därför ett bemyndigande i

51 kap. 23 § SFB som gör det möjligt för regeringen att föreskriva att en del av kommunens betalning till Försäkringskassan enligt 51 kap. 22 § ska göras på annat sätt än månadsvis. Ett bemyndigande av aktuellt slag får meddelas enligt 8 kap. 3 § regeringsformen (jfr 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen).

Försäkringskassan har uppgivit att det bör övervägas om ordalydelsen i 51 kap. 22 § SFB tillåter att de överskjutande kostnaderna för personlig assistans under en viss månad ska fördelas på hela avstämningsperioden vid den kompletterande debiteringen. Försäkringskassan påpekar att en sådan ordning skulle innebära att kostnader kan behöva ersättas av en annan kommun än den som var ansvarig när den försäkrades kostnader uppstod.

Enligt 51 kap. 22 § SFB ska den kommun som enligt 16, 16 c eller 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har ansvar för insatser åt den försäkrade ersätta kostnaderna för de första 20 assistanstimmarna per vecka. I 16 § LSS regleras ansvaret för bosättnings- eller vistelsekommunen. Bestämmelsen i 16 c § LSS reglerar ansvaret när en kommun verkställer vissa insatser enligt samma lag i en annan kommun. I 16 d § LSS regleras kommunens ansvar gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i vissa former av boenden enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Av 51 kap. 22 § SFB följer enligt regeringens mening att tidpunkten då den försäkrades kostnader för personlig assistans uppstår är avgörande för vilken kommun som är ansvarig enligt de angivna lagrummen i LSS. Om den försäkrade har flyttat mellan kommuner under beviljandeperioden, blir det således nödvändigt för Försäkringskassan att hänföra kostnaderna avseende den kompletterande utbetalningen till enskilda månader eller veckor för att kunna peka ut den betalningsansvariga kommunen vid debiteringen.

I likhet med vad som gäller vid den månatliga debiteringen enligt förordningen om assistansersättning bör det finnas en möjlighet för Försäkringskassan att ta ut dröjsmålsränta, om kommunen inte betalar i rätt tid. Skyldighet att betala dröjsmålsränta är ett åliggande för kommunen och måste därför grundas på en bestämmelse i lag eller på ett bemyndigande i lag. Eftersom den materiella regleringen om räntedebiteringen bör införas på förordningsnivå, föreslår regeringen ett sådant bemyndigande i SFB.

6 Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Regeringens förslag: En kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning ska utan dröjsmål informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Detta ska dock inte gälla om det är uppenbart obehövt att lämna sådan information.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans motsätter sig förslaget. *Socialstyrelsen* anser emellertid att det bör framgå av den föreslagna bestämmelsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) att informationsskyldigheten ska fullgöras genom en personlig kontakt, att informationen även ska avse insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och att syftet med kontakten är att kommunen ska klarlägga om den enskilde är intresserad av att ansöka om insatser enligt någon av lagarna. *Socialstyrelsen* anser att informationsskyldigheten bör gälla även när den enskilde inte tillhör personkretsen för LSS. Även *Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare* anför att den föreslagna informationsskyldigheten i LSS också bör gälla till förmån för dem som inte omfattas av personkretsen för LSS, eftersom de kan vara i behov av andra stödinsatser som kommunen har att erbjuda. *Norrköpings kommun* befärar att det kan bli svårt för kommunen att leva upp till skyldighetskravet i bestämmelsen, då det sannolikt kommer att krävas en personlig kontakt för att säkerställa att den enskilde kan ta del av informationen. *Katrineholms kommun* påpekar att lagförslaget ålägger kommunen att informera om stödinsatser som landstinget ansvarar för och att kommunen då endast kan hänvisa till landstinget. *Katrineholms kommun* anför vidare att informationen från Försäkringskassan till kommunen vid indragning av assistansersättning bör innehålla skälen för Försäkringskassans beslut. *Katrineholms kommun* anmärker att kommunen kommer att behöva kontakta överförmyndaren i varje enskilt fall, eftersom informationen från Försäkringskassan inte regelmässigt innehåller uppgifter om ställföreträdare för den enskilde. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att förslaget bör kompletteras med en bestämmelse i socialförsäkringsbalken som anger vilken information som Försäkringskassan ska skicka till kommunerna. *SKL* uppger att den information som Försäkringskassan skickar till kommunerna i samband med beslut om assistansersättning som regel inte innehåller skälen för beslutet. Informationen innehåller inte heller några uppgifter om eventuella ställföreträdare för den enskilde.

Skälen för regeringens förslag: Ansvaret för personlig assistans är delat mellan kommunen och Försäkringskassan. Ansvarsfördelningen är beroende av hur omfattande den enskildes grundläggande behov är. Enligt 51 kap. 12 § socialförsäkringsbalken (SFB) ska rätten till assistans-

ersättning omprövas under vissa förutsättningar. Omprövningen kan innebära att assistansersättningen dras in. De senaste åren har runt 200 personer per år fått sin assistansersättning indragen. Ett beslut från Försäkringskassan om indragning av assistansersättning eller avslag på en ansökan om assistansersättning innebär att kommunens ansvar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) träder in, förutsatt att den enskilde omfattas av lagens personkrets och har behov av stöd.

Av 51 kap. 21 § andra stycket SFB framgår att Försäkringskassan ska sända ett beslut om assistansersättning till kommunen. Någon begränsning till en viss typ av beslut om assistansersättning finns inte i bestämmelsen. Det innebär att skyldigheten omfattar såväl beviljandebeslut som avslagsbeslut och indragningsbeslut. *Katrineholms kommun* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* påpekar att kommunen behöver få tillgång till skälen för Försäkringskassans avslagsbeslut och indragningsbeslut för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt LSS på ett mer effektivt sätt. SKL anser vidare att det bör införas en bestämmelse i SFB som anger vilken information Försäkringskassan ska lämna till kommunen.

Den 1 juli 2018 träder den nya förvaltningslagen (2017:900) i kraft. Enligt 32 § nämnda lag ska ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. Enligt 20 § i den nuvarande förvaltningslagen (1986:223) ska ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Av de båda bestämmelserna framgår tydligt att skälen för ett beslut är en del av beslutet. Försäkringskassans skyldighet att sända ett beslut om assistansersättning till kommunen avser således även skälen för beslutet. Det finns inget beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende föreslå en bestämmelse i SFB som ytterligare reglerar Försäkringskassans informationsskyldighet gentemot kommunen i samband med beslut om assistansersättning.

Av 15 § 1 LSS framgår att kommunen fortlöpande ska följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är. Enligt 15 § 2 ingår det vidare i kommunens uppgifter att verka för att personer som omfattas av lagen enligt 1 § får sina behov tillgodosedda. Enligt 15 § 3 ska kommunen informera om mål och medel för verksamheten enligt lagen.

En situation där frågan om kommunens ansvar enligt 15 § LSS aktualiseras är när personer som omfattas av lagens personkrets får ett beslut från Försäkringskassan som innebär att de saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. SFB. Rapporten från Socialstyrelsen och Försäkringskassan (se avsnitt 4.2) visar enligt regeringens mening att det finns ett behov av att konkretisera kommunens skyldigheter i den aktuella situationen. Enligt rapporten tar kommunen inte alltid kontakt med den enskilde när den får information om indragen assistansersättning från Försäkringskassan. Insatserna enligt LSS är frivilliga och lämnas endast om den enskilde eller dennes företrädare har begärt det. Det är av stor vikt att enskilda inte går miste om insatser enligt LSS på grund av okunskap om de möjligheter som lagen erbjuder. Regeringen anser därför att det bör framgå av LSS att kommunen – i fall då den enskilde har förlorat

sin rätt till statlig assistansersättning – utan dröjsmål ska informera den enskilde om vilka möjligheter till insatser som finns enligt lagen.

Den ovan nämnda rapporten visar att ca 70 procent av dem som fick avslag på ansökningar om assistansersättning under 2016 bedöms tillhöra personkretsen för LSS. En klar majoritet av dessa personer kan därmed förmodas ha rätt till någon insats enligt LSS. Även beslut om avslag på en ansökan om assistansersättning bör därför ligga till grund för kommunens informationsskyldighet.

Sammanfattningsvis anser regeringen således att en kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning utan dröjsmål ska informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt LSS. En bestämmelse med denna innebörd föreslås därför i LSS. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att öka förutsättningarna för att personer som omfattas av lagens personkrets får sina behov tillgodosedda. Syftet är däremot inte att kommunen ska styra den enskilde bort från den statliga assistansersättningen. Det är alltså viktigt att kommunen inte utformar informationen på ett sådant sätt att den enskilde påverkas att inte begära omprövning av Försäkringskassans beslut eller att inte överklaga detsamma.

Av 2 § LSS framgår att landstinget ansvarar för insatsen enligt 9 § 1 samma lag (rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder) medan kommunen ansvarar för insatser enligt 9 § 2–9. Denna ansvarsfördelning gäller under förutsättning att ansvaret för insatsen inte har överlåtits enligt 17 § andra stycket LSS. Enligt regeringens mening är det lämpligt att kommunens informationsansvar avser samtliga insatser enligt LSS. Det torde inte vara särskilt betungande för kommunen att skaffa sig grundläggande kunskap om landstingets hantering av insatser enligt 9 § 1 LSS.

Det finns inget formkrav för informationen i promemorians lagförslag. *Socialstyrelsen* anser att informationen ska lämnas genom en personlig kontakt. *Norrköpings kommun* anmärker att det sannolikt kommer att krävas en personlig kontakt för att säkerställa att den enskilde kan ta del av informationen. *Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare* förordar att informationen i möjligaste mån ges genom ett personligt möte med den enskilde och dennes ställföreträdare om sådan finns. Regeringen instämmer i att detta är en naturlig utgångspunkt, men anser inte att det finns tillräckliga skäl att införa ett formkrav för informationen i bestämmelsen.

Enligt *Socialstyrelsen* bör bestämmelsen om informationsskyldighet i LSS ange att syftet med informationen är att klarlägga om den enskilde vill ansöka om insatser enligt lagen. Enligt regeringens mening följer detta övergripande syfte av de allmänna bestämmelserna i 15 § 1 och 2 LSS (se ovan) och bör därför inte särskilt anges i informationsbestämmelsen.

Kommunens skyldighet att informera bör enligt regeringens mening inte vara ovillkorlig. Om det i det enskilda fallet är uppenbart obehövt att lämna informationen, bör skyldigheten inte gälla. Så kan exempelvis vara fallet om den enskilde med anledning av Försäkringskassans beslut har kontaktat kommunen med frågor om insatser enligt LSS och då fått tillräcklig information. Om det står klart att den enskilde inte omfattas av personkretsen för LSS, är det naturligtvis obehövt att lämna informa-

tion om insatser enligt LSS. Enbart det faktum att Försäkringskassan i sitt beslut om assistansersättning har bedömt att den enskilde inte omfattas av personkretsen för LSS, kan dock enligt regeringens mening inte anses innebära att det är uppenbart obehövt för kommunen att lämna sådan information som avses. Försäkringskassans bedömning är inte bindande för kommunen.

Socialstyrelsen och Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare anser att kommunens informationsskyldighet enligt LSS även bör avse insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) och att information enligt bestämmelsen i LSS därför också ska lämnas också till enskilda som inte omfattas av personkretsen för LSS. Regeringen delar inte denna uppfattning. Det är inte en lämplig ordning att kommunens skyldigheter med avseende på socialtjänstlagen anges i LSS. En annan sak är emellertid att information som grundas på kommunens ansvar enligt socialtjänstlagen i många fall lämpligen kan lämnas samtidigt med informationen enligt LSS. Med anledning av remissynpunkterna avseende den närliggande socialtjänstlagen finns det anledning att i detta sammanhang redovisa vilket övergripande ansvar kommunen har för att se till att socialtjänstlagen får genomslag.

Av 3 kap. 1 § socialtjänstlagen framgår att det hör till kommunens uppgifter att bl.a. informera om socialtjänsten i kommunen, att genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden, samt att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Enligt 3 kap. 4 § ska socialnämnden i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. I 5 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen finns särskilda bestämmelser om kommunens skyldigheter för personer med funktionshinder. Enligt 5 kap. 7 § socialtjänstlagen ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska vidare enligt bestämmelsen medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Enligt 5 kap. 8 § första stycket socialtjänstlagen ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Regeringens bedömning: Ändringarna i förordningen om assistansersättning bör träda i kraft den 1 oktober 2018.

Tid före ikraftträdandet bör inte ingå i en avstämningssperiod för assistansersättning med högre belopp än schablonbeloppet. Om en tidsperiod med rätt till högre ersättning än schablonbeloppet pågår vid ikraftträdandet, bör avstämningen avse tiden från ikraftträdandet till utgången av beviljandeperioden. Om tidsperioden med rätt till högre ersättning löper ut före beviljandeperioden, bör avstämningen i stället avse tiden från ikraftträdandet till utgången av perioden med rätt till högre ersättning.

Promemoriornas förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. I promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning föreslås att förordningsregleringen ska träda i kraft den 1 juli 2018. Vidare föreslås i samma promemoria en övergångsreglering på förordningsnivå som enligt regeringens bedömning i denna lagrådsremiss inte bör införas.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon invändning mot den föreslagna ikraftträdandetidpunkten för lagändringarna. *Försäkringskassan* anser dock att de föreslagna ändringarna i förordningen (1993:1091) om assistansersättning bör träda i kraft tidigast den 1 mars 2019, eftersom *Försäkringskassans* it-stöd behöver anpassas till den nya ärendetyper. *Försäkringskassan* motsätter sig vidare den föreslagna övergångsbestämmelsen i nämnda förordning. Enligt *Försäkringskassan* innebär bestämmelsen att prövningsramen i utbetalningsärenden skulle påverkas redan före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2018.

I promemorian föreslås att de nya bestämmelserna i förordningen (1993:1091) om assistansersättning ska träda i kraft vid samma tidpunkt. *Försäkringskassan* förordar dock ett senare ikraftträdande med hänvisning till att myndighetens it-stöd behöver anpassas till kraven i det nya regelverket. Regeringen har förståelse för *Försäkringskassans* synpunkt men anser samtidigt att det är angeläget för de assistansberättigade att den avsedda förordningsregleringen inte försenas alltför mycket. Enligt *Försäkringskassan* är det möjligt att tillämpa de nya bestämmelserna genom en manuell handläggning. Regeringen anser mot denna bakgrund att den nya förordningsregleringen bör träda i kraft den 1 oktober 2018.

De nya bestämmelserna om avstämning, beräkning, utbetalning och betalningsskyldighet för kommunen i förordningen om assistansersättning blir utan särskild reglering tillämpliga i fråga om assistansersättning i en tidsperiod med förhöjd ersättning som påbörjas från och med ikraftträdandet. Det finns inte något skäl att tillämpa de nya bestämmelserna

på tidsperioder med förhöjd ersättning som har löpt ut före ikraftträdandet.

I promemorian föreslås en övergångsbestämmelse i förordningen om assistansersättning som innebär att de nya bestämmelserna ska tillämpas på hela avstämningsperioden, om perioden omfattar tid såväl före som efter ikraftträdandet. Som Försäkringskassan har anmärkt skulle emellertid en sådan ordning i praktiken innebära att Försäkringskassan och de försäkrade redan före ikraftträdandet behöver agera efter det nya regelverket. Försäkringskassan har dock ingen rättslig grund för att före ikraftträdandet pröva kostnader för personlig assistans som överstiger 112 procent av schablonbeloppet. Vid en sådan övergångsreglering som föreslås i promemorian skulle Försäkringskassan efter ikraftträdandet behöva pröva kostnader som avser tid flera månader före ikraftträdandet. Regeringen anser mot angiven bakgrund att den övergångsbestämmelse som föreslås i promemorian är mindre lämplig.

Sammanfattningsvis innebär detta att tid före ikraftträdandet inte bör ingå i en avstämningsperiod. Om en period med rätt till högre ersättning än schablonbeloppet pågår vid ikraftträdandet, bör avstämningen avse tiden från ikraftträdandet till utgången av beviljandeperioden. Om perioden med rätt till högre ersättning löper ut före beviljandeperioden, bör avstämningen i stället avse tiden från ikraftträdandet till utgången av den förstnämnda perioden (jfr avsnitten 5.1 och 5.2). Regeringen avser att införa tillämpningsbestämmelser med angiven innebörd i förordningen om assistansersättning.

8 Konsekvensbeskrivning

8.1 Utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet

Konsekvenser för flickor, pojkar, kvinnor och män med assistansersättning

Den förordningsreglering som regeringen avser att införa är positiv för enskilda som har beviljats assistansersättning med högre timbelopp än schablonbeloppet. Eftersom assistanskostnader varierar över tid är en periodberäkning för många nödvändig för att beslut om högre timbelopp ska kunna användas fullt ut. Förordningsregleringen innebär att den tidigare möjligheten att fördela högre belopp över en längre tidsperiod återskapas.

Konsekvenser för staten

En förhållandevis låg andel av de assistansberättigade har beviljats ett högre belopp än schablonbeloppet, ca tio procent. Av dessa personer bedöms de flesta inte ha så ojämnt fördelade kostnader för personlig assistans att de berörs av den planerade förordningsregleringen. Den nya regleringen bedöms därför ge marginella ekonomiska effekter för staten.

Konsekvenser för Försäkringskassan

Den förordningsreglering som regeringen avser att införa innebär inte någon ändrad hantering vid de månadsvisa utbetalningarna av assistansersättning. Införandet av en slutreglering med eventuell extra utbetalning innebär dock viss ökad administration för myndigheten, liksom efterföljande slutdebitering av kommunerna. Försäkringskassans it-system kommer också att behöva anpassas till förändringen. Det medför en mindre kostnad som bedöms rymmas inom ram. Under en kortare övergångsperiod behöver Försäkringskassan hantera slutavstämningarna manuellt. Sammantaget bedöms den förordningsreglering som regeringen avser att införa inte medföra behov av ökade resurser för Försäkringskassan.

Konsekvenser för kommunerna

För kommunerna innebär den planerade förordningsregleringen en skyldighet att göra en extra utbetalning till Försäkringskassan i vissa fall. Regleringen innebär att kommunerna kommer att debiteras vid fler tillfällen än i dag. Det medför viss ökad administration jämfört med dagens hantering, vilket kan innebära en något högre kostnad för kommunen. Denna bedöms dock som ringa. Den nya ordningen kan medföra en något försämrad möjlighet för kommunerna att förutse exakta kostnader. Eftersom de kostnader som kan uppkomma i samband med en extra utbetalning alltid avser de 20 första timmarna och Försäkringskassan meddelar kommunerna om beslut om rätt till högre timbelopp, bör det dock vara möjligt för kommunen att göra en uppskattning av kommande kostnader.

Övriga konsekvenser

Den planerade förordningsregleringen bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

8.2 Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Konsekvenser för kvinnor, män, flickor och pojkar med assistans

Förslaget förväntas medföra en ökad trygghet för kvinnor, män, flickor och pojkar som får sin assistansersättning indragen, genom att de garanteras en kontakt med kommunen. Personer som har rätt till insatser från kommunen kommer att uppmärksammas och riskerar inte att bli utan stöd som de har rätt till.

Konsekvenser för kommunerna

År 2016 var antalet ansökningar om assistansersättning ca 2 350 stycken. Ca 1 850 personer fick avslag på sin ansökan. Enligt en rapport från Försäkringskassan (se avsnitt 4.2) bedöms 70 procent av dem som fick

avslag på sin ansökan om assistansersättning tillhöra personkretsen för lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det motsvarar ca 1 300 personer. Samma år fick 188 personer sin assistansersättning indragen. En uppskattning är att antalet enskilda individer som kommunerna blir skyldiga att informera enligt den nya bestämmelsen är ca 2 000 per år för hela landet. För vissa kommuner kommer antalet kontakter som ska tas vara högre än för andra. Syftet med den föreslagna bestämmelsen i LSS är att öka tryggheten för de personer som blir av med sin assistansersättning från Försäkringskassan genom att garantera kontakt med kommunen.

Till kommunens uppgifter hör redan idag att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är, samt verka för att de får sina behov tillgodosedda. Den föreslagna bestämmelsen innebär endast en precisering av den allmänna skyldigheten. Förslaget bedöms således inte medföra behov av resurstillskott till kommunerna.

Det är regeringens uppfattning att den begränsade inskränkning i den kommunala självstyrelsen som förslaget ger upphov till inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

51 kap.

11 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

1. meddela ytterligare föreskrifter om *sådana belopp som avses i 11 § första och andra styckena*, och

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § andra stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

Bestämmelsen innehåller upplysningar om regeringens möjlighet att meddela föreskrifter med stöd av restkompetensen enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen (se prop. 2017/18:78 s. 27). Genom upplysningarna lyfts delar av det lagreglerade området ned till regeringens normgivningsnivå (se prop. 2008/09:200 s. 379).

Av *första punkten* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om sådana belopp som avses i 11 § första och andra styckena, dvs. om schablonbeloppet för assistansersättning och om assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet. Möjligheten att meddela kompletterande

föreskrifter om assistansersättning med ett förhöjt belopp enligt 11 § andra stycket är en nyhet i paragrafen. Första punkten ändras även redaktionellt. *Andra punkten* är oförändrad.

Ytterligare föreskrifter om beräkning och utbetalning av assistansersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet kommer att finnas i förordningen (1993:1091) om assistansersättning.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

14 § Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet enligt 11 § andra stycket ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

Enligt bestämmelsen betalas assistansersättning ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats. Bestämmelsen avser således efterskottsbetalning.

Genom ett nytt *andra stycke* förs det in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om att ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet enligt 11 § andra stycket ska betalas ut på annat sätt än månadsvis. Innebörden av upplysningen är således att regeringen med stöd av restkompetensen kan meddela föreskrifter som avviker från lagens föreskrift om månadsvis utbetalning (jfr prop. 2008/09:200 s. 379). Sådana föreskrifter som avses kommer att finnas i förordningen om assistansersättning.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

23 § Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §. *Beloppet ska betalas månadsvis till Försäkringskassan, om inte annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av tredje stycket.*

Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala

- 1. en del av ersättningen enligt 22 § på annat sätt än månadsvis, och*
- 2. dröjsmålsränta på en skuld som avser betalningsskyldighet enligt 22 §.*

Bestämmelsen avser kommunens skyldighet att ersätta Försäkringskassans kostnader för den försäkrades 20 första timmar med assistansersättning per vecka. Betalningsskyldigheten som sådan regleras i 22 §.

Enligt *första stycket* ska Försäkringskassan underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §. I ett tillägg till bestämmelsen föreskrivs att beloppet ska betalas månadsvis till Försäkringskassan, om inte annat följer av föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av tredje stycket. En bestämmelse om de månadsvisa betalningarna tas samtidigt bort från *andra stycket*. Vad gäller de månadsvisa betalningarna innebär dessa justeringar ingen ändring i sak.

Tredje stycket är nytt. Stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att kommunen ska betala en del av

ersättningen enligt 22 § på annat sätt än månadsvis. Stycket innehåller även ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala dröjsmålsränta på ett belopp som avses i 22 §. Föreskrifter enligt tredje stycket kommer att finnas i förordningen om assistansersättning.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Ikraftträdandebestämmelse

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

15 b § En kommun som har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, ska utan dröjsmål informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt 9 § 1–10. Detta gäller dock inte om det är uppenbart obehövt att lämna sådan information.

Paragrafen är ny och avser en skyldighet för kommunen att informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt 9 §.

Av 15 § 1 framgår att det till kommunens uppgifter hör att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är. Enligt 15 § 2 ingår det vidare i kommunens uppgifter att verka för att personer som omfattas av lagen enligt 1 § får sina behov tillgodosedda. Enligt 15 § 3 ska kommunen informera om mål och medel för verksamheten enligt lagen.

Den nya bestämmelsen konkretiserar kommunens allmänna skyldigheter enligt 15 § 1, 2 och 3 i en särskild situation. Den situation som avses är när kommunen har tagit emot ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild helt saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (SFB). Ett sådant beslut kan antingen avse indragning av assistansersättning eller innebära avslag på en ansökan om assistansersättning. Att Försäkringskassan ska skicka beslut av aktuellt slag till kommunen framgår av 51 kap. 21 § andra stycket SFB.

Enligt bestämmelsen ska kommunen utan dröjsmål informera den enskilde som berörs av beslutet om förutsättningarna för insatser enligt 9 § 1–10. Skyldigheten gäller dock inte om det är uppenbart obehövt att lämna informationen. Så får anses vara fallet om det klart framgår att den enskilde redan har kunskap om de möjligheter till stöd i LSS som skulle kunna vara aktuella, t.ex. om den enskilde med anledning av Försäkringskassans beslut har kontaktat kommunen med frågor om insatser enligt 9 § och då fått tillräcklig information. Om det står klart att den enskilde inte ingår i personkretsen enligt 1 §, är det också uppenbart obehövt att lämna sådan information som avses. Enbart det faktum att Försäkringskassan har bedömt att den enskilde inte omfattas av personkretsen för LSS är emellertid inte tillräckligt för att kommunen ska avstå från att informera i enlighet med bestämmelsen. Om det saknas lagliga

förutsättningar för att bevilja en viss insats i den aktuella situationen, behöver information om insatsen inte lämnas. Vissa insatser avser exempelvis endast barn och unga eller omvänt endast personer i vuxen ålder. Andra insatser innehåller begränsningar med avseende på ålder eller personkretstillhörighet.

Att informationen ska lämnas utan dröjsmål innebär att den enskilde i normalfallet ska kontaktas inom några dagar från det att kommunen har tagit emot beslutet från Försäkringskassan. Det finns inte något formkrav för hur informationen ska lämnas. Vid valet av kommunikationssätt bör hänsyn tas till den enskildes förutsättningar.

En enskild som avses i bestämmelsen kan i vissa fall ha en förmyndare, förvaltare eller en god man med uppdrag att bevaka den enskildes rätt eller sörja för den enskildes person. Den enskilde kan också ha utsett en fullmaktshavare enligt lagen (2017:310) om framtidsfullmakter. Det blir en uppgift för kommunen att från fall till fall bedöma om informationen bör lämnas till den enskilde, till en person som företräder honom eller henne eller till såväl den enskilde som företrädaren. Bedömningen bör göras med beaktande av bestämmelsen i 8 § första stycket som reglerar vem som är behörig att ansöka om en insats. Av denna bestämmelse framgår att om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare, förvaltare eller framtidsfullmaktshavare begära insatser för honom eller henne. Om kommunen under sådana förutsättningar lämnar information till en företrädare av aktuellt slag, bör informationen anses ha lämnats till den enskilde. Någon särskild reglering om detta har inte ansetts nödvändig.

Den information som ska lämnas enligt bestämmelsen avser förutsättningarna för insatser enligt 9 §. När information enligt bestämmelsen ska lämnas måste kommunen dock naturligtvis beakta anknytande bestämmelser i 3 kap. 1 och 4 §§ samt 5 kap. 7 och 8 §§ socialtjänstlagen (2001:453). Denna reglering innebär sammanfattningsvis att den enskilde vid behov även bör få relevant information om förutsättningarna för bistånd enligt socialtjänstlagen.

Justitieombudsmannen (JO) har i flera fall granskat hur kommunen har fullgjort sina skyldigheter mot funktionshindrade enligt LSS och socialtjänstlagen. Granskningarna har bl.a. avsett kommunens ansvar för att informera den enskilde om möjligheten till stöd, att motivera den enskilde att ta emot stöd och att kontinuerligt följa upp den enskildes situation (se JO 1998/99 s. 224, JO 2006/07 s. 265 och JO 2007/08 s. 362).

Övervägandena finns i avsnitt 6.

Ikraftträdandebestämmelse

Den nya bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Sammanfattning av promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning

Promemorian har tagits fram av en arbetsgrupp vid Socialdepartementet. I promemorian lämnas förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken (SFB) och förordningen (1993:1091) om assistansersättning. Regeringen har uttalat att assistansersättning med ett högre timbelopp bör kunna användas med samma flexibilitet som innan Försäkringskassan övergick till att betala ut assistansersättning i efterskott. Arbetsgruppen föreslår därför ändringar som innebär att enskilda som har beviljats assistansersättning med ett högre timbelopp kan fördela hela det förhöjda timbeloppet över en längre tidsperiod än vad som är möjligt med dagens reglering. När Försäkringskassan den 1 oktober 2016 övergick till att betala ut assistansersättning i efterskott innebar det minskad flexibilitet och sämre kostnadstäckning för enskilda som har beviljats ett högre timbelopp än schablonbeloppet. För att korrigera detta föreslår arbetsgruppen att Försäkringskassan dels ska beräkna assistansersättningen utifrån hela den tidsperiod för vilken det högre beloppet har beviljats, dels ska göra en slutlig avstämning efter utgången av samma tidsperiod. Om avstämningen visar att assistansersättning för perioden har lämnats med ett sammanlagt belopp som är lägre än summan av de godkända kostnaderna för lämnad assistans, ska Försäkringskassan göra en kompletterande utbetalning så att dessa kostnader ersätts. I promemorian föreslås vidare bestämmelser som gör det möjligt för Försäkringskassan att debitera kommunen den del av den kompletterande utbetalningen som avser de första 20 assistanstimmarna per vecka.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Lagförslag i promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning

Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 51 kap. 11, 14 och 23 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap. 11 §¹

Assistansersättning lämnas med ett särskilt angivet belopp per timme. Det eller de belopp som assistansersättning lämnas med ska för varje år bestämmas som schablonbelopp som beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om schablonbelopp för assistansersättningen.

Om det finns särskilda skäl kan ersättning till en försäkrad efter ansökan lämnas med ett högre belopp än det schablonbelopp med vilket assistansersättning ska lämnas *till den försäkrade* enligt vad som följer av första stycket. Ersättningen får dock inte överstiga schablonbeloppet med mer än 12 procent.

Om det finns särskilda skäl kan ersättning till en försäkrad efter ansökan lämnas med ett högre belopp än det schablonbelopp med vilket assistansersättning ska lämnas enligt vad som följer av första stycket. Ersättningen får dock inte överstiga schablonbeloppet med mer än 12 procent. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet.*

Assistansersättning som betalas ut enligt 16 § andra stycket lämnas med skäligt belopp.

14 §

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats.

Assistansersättning betalas ut månadsvis med visst belopp för det antal beviljade assistanstimmar som assistans har lämnats. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan dock med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att*

¹ Senaste lydelse 2016:1288.

ersättning med ett högre belopp än schablonbeloppet enligt 11 § ska betalas ut på annat sätt än månadsvis.

23 §

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §.

Kommunen ska månadsvis betala det angivna beloppet till Försäkringskassan. Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Försäkringskassan ska underrätta kommunen om det belopp som kommunen ska betala enligt 22 §. *Beloppet ska betalas månadsvis till Försäkringskassan, om inte annat följer av föreskrifter som regeringen meddelar med stöd av tredje stycket.*

Kommunen har rätt att ta del av den slutavräkning som ska göras enligt 15 §. Har kommunen betalat ersättning med ett för högt belopp ska beloppet återbetalas från Försäkringskassan.

Regeringen får meddela föreskrifter om att kommunen ska betala en del av ersättningen enligt 22 § på annat sätt än månadsvis. Regeringen får även meddela föreskrifter om skyldighet för kommunen att betala dröjsmålsränta på en skuld som avser betalningsskyldighet enligt 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna till promemorian Vissa förslag om utbetalning av assistansersättning

Efter remiss har yttranden kommit in från Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Umeå, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för delaktighet, Inspektionen för socialförsäkringen, Ekonomistyrningssverket, Statskontoret, Funktionsrätt Sverige, Vårdföretagarna Almega, Arbetsgivarförbundet – KFO, Föreningen Jämlikhet Assistans Gemenskap - JAG, Intressegruppen för assistansberättigade - IfA, Göteborgs kommun, Järfälla kommun, Halmstad kommun, Östersunds kommun, Bodens kommun, Ockelbo kommun, Tierps kommun, Vadstena kommun, Gnosjö kommun, Vingåker kommun, Ljusdal kommun, kommun, Oskarshamns kommun och Vetlanda kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat: Riksrevisionen, Sveriges Kommuner och Landsting, Lika Unika - Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Nätverket Unga för tillgänglighet (NUFT), Företagarna, Svenska kommunalarbetsförbundet, Vårdförbundet, Solna kommun, Huddinge kommun, Gävle kommun, Lunds kommun, Åtvidaberg kommun, Hammarö kommun, Nora kommun, Laxå kommun, Valdemarsvik kommun, Karlshamns kommun, Härnösands kommun, Älmhults kommun, Åsele kommun, Härjedalen kommun, Alvesta kommun, Robertsfors kommun, Årjängs kommun och Rättviks kommun.

Yttranden har dessutom kommit in från Autism- och Aspergerförbundet, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB) och Stiftarna av Independent Living i Sverige (STIL).

Sammanfattning av promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Promemorian har tagits fram av en arbetsgrupp vid Socialdepartementet. I promemorian lämnas förslag till en ny bestämmelse i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Förslaget innebär att kommunen får en förtydligad skyldighet gentemot enskilda som har fått beslut från Försäkringskassan om avslag eller indragning av assistansersättning, att informera om vilka möjligheter till stöd som finns enligt LSS. Förslaget är en del av det åtgärds paket för assistansersättningen som regeringen presenterade den 14 november 2017. Det utgår i huvudsak ifrån Socialstyrelsens och Försäkringskassans svar på ett gemensamt regeringsuppdrag (S2016/07876/FST delvis).¹ I uppdraget ingick bland annat att analysera behovet av en informationsskyldighet för kommunen gentemot enskilda i samband med indragning av assistansersättning från Försäkringskassan. Socialstyrelsen har föreslagit att kommunen ska få en skyldighet att ta kontakt med enskilda som har fått ett beslut om indragning av assistansersättning och att en ny bestämmelse om detta ska införas i LSS. Regeringen har uttalat att skyldigheten även bör omfatta beslut om avslag på ansökan om assistansersättning. Utgångspunkten är att enskilda som inte beviljas assistansersättning ska få en heltäckande övergång till annat stöd när rätten till det finns.

Den nya bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

¹ Se rapporten ”Analys av behov av införande av vissa skyldigheter för Försäkringskassan och kommuner i samband med att assistansersättning har dragits in”.

Lagförslag i promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Bilaga 5

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska införas en ny paragraf, 15 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 b §

En kommun som har mottagit ett beslut från Försäkringskassan som innebär att en enskild saknar rätt till assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken ska utan dröjsmål informera den enskilde om förutsättningarna för insatser enligt 9 § 1–10. Detta gäller dock inte om det är uppenbart obehövt att lämna sådan information.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanserna till promemorian Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Efter remiss har yttranden kommit in från Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för delaktighet, Sveriges Kommuner och Landsting, Funktionsrätt Sverige, RFS – Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, Båstad kommun, Gotlands kommun, Gävle kommun, Hofors kommun, Katrineholm kommun, Luleå kommun, Mjölby kommun, Norrköping kommun, Olofström kommun, Stockholm kommun, Storuman kommun, Söderköping kommun, Tranemo kommun, Täby kommun och Vadstena kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat: Lika Unika – Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Grums kommun, Hammarö kommun, Knivsta kommun, Malmö kommun, Malung-Sälen kommun, Mora kommun, Piteå kommun, Sala kommun, Sorsele kommun, Sundsvall kommun, Sölvesborg kommun, Tomelilla kommun, Vansbro kommun, Älmhult kommun, Öckerö kommun och Överkalix kommun.

Yttranden har dessutom kommit in från Autism- och Aspergerförbundet, DHR och Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB Flex).